

Studnova študija preide nato v poglavje o stanovanjski kulturi, ki nam jo avtor razgrinja po posameznih družbenih plasteh, ki so poseljevale Ljubljano. Zmotno bi bilo namreč poenostavljeno odpraviti meščansko stanovanjsko kulturo s spakovanjem o bidermajerju, salonih in čipkastih prtčih ter čajankah in pri tem prezreti vse tiste "nemeščanske" sopotnike meščanskega časa, ki so resda manj opazno pa vendarle sooblikovali tedanjost (zlasti zanimiv je pogled na vprašanje služkinj).

Tekstovni del končuje poglavje o medsosodskih odnosih v mestu, ki so pogosto presegle meje spodobne komunikacije in zaposlili mestne varuhe morale in zakonitosti.

Studnova knjiga predstavlja resen in dobrodošel projekt pomeščanjenja zgodovine - po vseh tistih idiličnih vasicah slovenskega solznega literarnega realizma in po vseh rdeče obarvanih opisih delavskih kolonij ter "bogih otrok u faberkah" so svojo zgodovino dobili tudi Ljubljanci, ki jih je nekdanja zgodovinska vse prerado odpravljalo z oznako "buržujev" ali "lumpenproletariata". Avtorju se zdi pomembno opozoriti na dejstvo, da so meščani (v tem primeru Ljubljanci) lahko "nekaj" tudi tedaj, ko niso nič - ko preprosto so.

Pisanje o mestu in meščanstvu je lahko zelo lahko ali pa zelo težko - odvisno je predvsem od avtorjeve volje in odprtosti do novih, neraziskanih poti ter od njegove sposobnosti življenja v trenutek opisovanja. Medtem ko mlajšemu rodu zgodovinarjev vsaj načelno ne bi smelo manjkati tolerance in dojemljivosti, so stvari s sposobnostjo življenja precej bolj zapletene, na splošno pa velja, da je tudi pri pisanju o tem *veliko poklicanih, pa malo izvoljenih*. Med izvoljene brez pridržkov postavim tudi Andreja Studna, ki že vrsto let opozarja nase z raziskovanjem male hišne zgodovine *deželnega glavnega mesta Ljubljane*.

V svojih dosedanjih objavah se je že uspešno spopadal s problematiko socialne slike prebivalstva izbranih ulic (glej njegovo delo: Pedernarca, ksel, kelnerca, žnidar), se poskušal v mikrozgodovini (zgodovini posameznih stavb), raziskoval "poletno svežino" med slovenskim meščanstvom ter korenine javne higienizacije. Njegovo tokratno delo je logična sinteza in učinkovita etapa na njegovi znanstveni poti. Zvest svojemu tekočemu načinu opisa in pripovedi,

nas avtor suvereno popelje skozi precej zahteven tekst, ki ga primerno popestri z izbranimi primeri in sočnimi citati, poskrbi za obvezen feministični "kanonfuter" (pogosto citiranje Sernčevega *Nauka o gospodinjstvu* mu ne bo izboljšalo slovesa med damami), ob vsem naštetem pa ne zapade v ceneno nakladalstvo.

Studen je s tem svojim delom dosegel pomembno novo raven svojega znanstvenega dela, hkrati pa se je znal približati tudi najširšemu krogu bralcev, ki po desetletjih proletarizacije manično prebirajo vse, kar diši po toplozakurjenih in snažnih malomeščanskih stanovanjcih in "kuglofu" naše in vaše mladosti...

Aleksander Žižek

ZBORNİK O OČETU NARODA

Dr. Janez Bleiweis in njegov čas, Zbornik ob razstavi, Gorenjski muzej Kranj, 1996, 109 strani.

Kot beremo v uvodu te kar nekako standardno razkošne muzejske publikacije, je vnovično ukvarjanje z Bleiweisom spodbudila stroka, ki ji je bil "oče naroda" zvest vse svoje plodno življenje - veterina. Nasplošno velja povedati, da je prav strokovna javnost nosilec številnih projektov v zvezi s tem znamenitim Kranjčanom in Slovencem, tokrat pa je našla uspešnega in solidnega partnerja v Gorenjskem muzeju, ki je kot poklicni varuh narodovega spomina poskrbel za materialno ilustracijo in osvetlitev Bleiweisove dobe in njegovega delovanja. Razstavo je učinkovito dopolnil zbornik (muzealci imajo raje besedo katalog), v katerem je osem avtorjev poskušalo s svojimi skicami posameznih področij Bleiweisovega delovanja naslikati kolikor mogoče objektivni portret.

Publikacijo začenja Bleiweisov življenjepiš (avtor Oskar Böhm), ki nam sistematično predstavi njegove najvažnejše osebne in poklicne postaje ter pomembne "stranske" zaposlitve, prinaša pa tudi krajšo strokovno bibliografijo (ločeno glede na zvrst - učbeniki, poljudni članki).

Vasilij Melik predstavlja Bleiweisa kot politika in oblikovalca javnega mnenja (kot urednik Novic), mimogrede pa bralca seznanja tudi s politič-

no in narodnostno situacijo na Slovenskem v drugi polovici 19. stoletja.

Peter Vodopivec razglablja o Bleiweisovem notranjem svetu in o enostranskih sodbah njegovega odzivanja na družbo in svet, v katerem je živel. Z nujno natančnostjo in celovitostjo ter naslonitvijo na množico pričevanj in pričevalcev (sodobnikov in raziskovalcev) nam ponuja nanovo (in s precejšnjo mero treznosti in razumevanja) izrisan "duševni profil".

Članek Oskarja Böhma (Veterinarski poklic v času dr. Janeza Bleiweisa) začinja serijo piscev, ki nas seznanjajo z Bleiweisom kot zdravnikom in živinozdravnikom. Böhm nas seznanja z razvojem živinozdravstva in veterinarskega šolstva, ki ga je država spodbujala iz gospodarskih in strateških razlogov (konjereja), opisuje pa tudi organizacijo živinozdravstva na slovenskem etničnem ozemlju v 19. stoletju.

Zvonka Z. Slavec piše o Bleiweisu kot zdravniku in zdravstvenem prosvetitelju, ki je v stoletju tifusa, kolere in črnih koz med svojimi rojaki širil poljudno ubesedeno medicinsko misel in razbijal trdnjave vraževerja, s katerimi so Slovenci sprejemali nekatere dosežke sodobne medicine (npr. cepljenje).

Podkovsko in živinozdravniško šolo v Ljubljani v Bleiweisovem času (1849-1880) opisuje Srdjan V. Bavdek. Bleiweis je v omenjenem času (poleg ravnateljavanja) tam predaval živinorejo, pomoč pri porodih, sodno veterino, mesogledništvo, fiziko in kemijo. Omenjena šola je dajala Slovencem nujno potrebne strokovnjake, z rabo slovenskega učnega jezika pa je poskrbela tudi za afirmacijo materinščine v znanosti.

Bavdkov naslednji članek je precej bolj domoznanski, saj se v njem ukvarja z znamenitimi kranjskimi veterinarji (tudi živinozdravniki pri deželni vladi). Poleg Bleiweisa so iz "kranjskega kroga" izšli še brata Hayne (Emanuel in Anton, ki je sicer deloval na Moravskem in na Dunaju), Bleiweisov sotrudenik v podkovski šoli Simon Strupi ter Anton Česnik, ki pa se je kljub dodatni veterinarski specializaciji ukvarjal večinoma s humano medicino.

Jože Ferčej seznanja bralca z razvojem živinoreje na Kranjskem v Bleiweisovi dobi, kot so ga narekovale spremenjene posestne in družbene razmere (odprava tlačanstva, odpiranje mej za

pretok kmetijskih pridelkov, nujnost nastopa na trgu). Razumljivo in nazorno (podprto s statističnimi podatki) avtor razlaga tudi najpomembnejše procese v kmetijstvu (spreminjanje rabe tal, spremembe v živinoreji).

Vsebinsko se na ta sestavek navezuje prispevek Franceta Adamiča, ki piše o razvoju kmetijstva od srede 19. stoletja do prve svetovne vojne. Seznanja nas z zgodovino in vlogo kmetijskih družb ter z uvajanjem novih agrotehničnih metod (uporaba mineralnih gnojil, uvajanje novih sort, zaščita rastlin in izdelava kmetijskih strojev in orodij).

Zbornik zaključuje prispevek Igorja Grdine, ki nagradi bralca z iskrivim razmišljanjem o Bleiweisu kot narodni veličini in "veličini", ki so si jo sodobniki (in številni kasnejši posnemovalci) zaradi napol božanske gloriole, ki ga je ovijala radi pošteno privoščili - mnogokrat po krivici, kot ugotavlja avtor. Pisanje je podkrepljeno (začinjeno) s skrbno izbranimi primeri (pesmi, citati) in pisano v dobro znanem osvežujočem slogu.

Delo v celoti velja pohvaliti iz različnih vidikov - muzealci so tudi s to publikacijo dokazali, da obvladajo založniški (in opremljevalski) posel bolje kot številni profesionalci. Gorenjskemu muzeju je uspelo pritegniti dovolj širok krog piscev, ki so uspešno osvetlili glavna področja Bleiweisovega delovanja, pri tem pa niso zdrsnili v pretirano drobnjakarstvo, ki bi verjetno odvrnilo precej potencialnih bralcev, ki jih zanima splošnejša informacija. Prav to namreč omenjeni zbornik je - kompetentno, a vendar priljudno napisan tekst o človeku, ki je zaznamoval precejšen del preteklega stoletja na Slovenskem.

Aleksander Žižek

KOT STEKLENICA PIVA NA SMETIŠČU

Jože Pirjevec: Jugoslavija 1918-1992. Nastanek, razvoj ter razpad Karadjordjevičeve in Titove Jugoslavije, Lipa, Koper, 1995, 461 str.

Pričujoča knjiga, ki jo želim predstaviti, prvenstveno ni bila namenjena slovenskemu bralcu. Že avtor sam, ki je zaposlen kot redni profesor za zgodovino vzhodne Evrope na Fakulteti za politične vede v Padovi, pravi, da je bila za